

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح تشدید مبارزه با مفسد اقتصادی در دستگاه قضایی و سازمان تعزیرات حکومتی»

مقدمه

تحقق قسط و عدل، احقاق حق و رفع خصومات و پاسداری از هنجارهای جامعه از اهداف اصلی قوه قضائیه است که یکی از لوازم نیل به این اهداف، وجود سلامت در دستگاه قضاست. از آنجا که قوه قضائیه متولی اصلی برخورد با فساد در جامعه است، سلامت خود این دستگاه، نقش عمده‌ای در میزان سلامت جامعه ایفا خواهد کرد. مفسد مالی قضا و کارکنان قوه قضائیه و سازمان تعزیرات حکومتی در حال حاضر تحت شمول قوانین عام موجود در این حوزه است که نسبت به سایر افراد و کارکنان حکومتی نیز اعمال می‌شود. با توجه به تأثیر سلامت دستگاه قضایی بر سایر اجزای جامعه، برخورد با فساد در این دستگاه باید با شدت و قاطعیت بیشتری صورت پذیرد. طرح «تشدید مبارزه با مفسد اقتصادی در دستگاه قضایی و سازمان تعزیرات حکومتی» که در این راستا تدوین شده است، می‌تواند گام مهمی در خصوص افزایش سلامت دستگاه قضا و به تبع آن افزایش اعتماد، اقتدار و کارآمدی این دستگاه باشد. افزون بر دستگاه قضا، مفاد این طرح مشتمل بر قضا و کارکنان سازمان تعزیرات حکومتی نیز شده است. شایان ذکر است که طرح حاضر در کمیسیون مربوطه در دست بررسی می‌باشد، اما به جهت عدم ارائه گزارش کمیسیون به صحن علنی در موعد مقرر، مطابق تبصره «۲» ماده (۱۴۵) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی در دستور صحن علنی قرار گرفته است. در این گزارش به بررسی و ارزیابی مفاد این طرح می‌پردازیم.

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۲۰۷

شماره چاپ:

۲۷۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۵/۷/۱۲

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

ارزیابی مفاد طرح

طرح حاضر در قالب دو ماده درصدد مبارزه قاطع با جرائم اقتصادی کارکنان دستگاه قضایی و سازمان تعزیرات حکومتی و در راستای پیروی از سیاست کیفی افتراقی در مقابله با فساد در نهادهای مزبور تدوین شده است. قوه قضائیه و تعزیرات حکومتی به‌عنوان آخرین حلقه از زنجیره مبارزه با مفسد اقتصادی نقش قابل توجهی در به ثمر رسیدن تلاش‌های ضابطین در پیگیری پرونده مفسد اقتصادی برعهده دارند. در عین حال پرونده‌های مفسد اقتصادی به دلایل مختلف از جمله میزان و حجم مالی سنگین چنین پرونده‌هایی زمینه برخی لغزش‌ها و تخلفات را فراهم می‌آورند. وجود چنین وضعیتی اقتضا دارد تا در کنار اتخاذ تدابیر پیشگیرانه مدون و قوی، در خصوص جرائم مالی و اقتصادی کارکنان نهادهای مزبور مجازات‌های بازدارنده نیز پیش‌بینی شود، اما در حال حاضر چنانچه اشاره شد این‌گونه موارد تحت شمول قوانین عام موجود در این حوزه است که نسبت به سایر افراد و کارکنان حکومتی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۹۴۳

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۴/۳۰

نیز اعمال می‌شود. درحالی‌که مجازات‌های مربوطه از بازدارندگی لازم برخوردار نبوده و بازبینی این مجازات‌ها به‌ویژه درخصوص کارکنان دستگاه قضا و تعزیرات حکومتی اهمیت دارد. ازاین‌رو طرح حاضر از جهت اتخاذ این رویکرد مثبت ارزیابی می‌شود. در همین راستا برخی نکات درخصوص توضیح مفاد طرح عبارتند از:

الف) حیطة جرائم

- به‌نظر می‌رسد آنچه درخصوص سلامت دستگاه قضایی واجد اهمیت است، جلوگیری از جرائم مالی و اقتصادی است که در روند رسیدگی به پرونده‌های قضایی و احقاق حق، ایجاد خلل می‌کند. بر این اساس محدوده جرائمی که موجبات تشدید مجازات مرتکبین مشمول طرح را فراهم می‌کند جرائم مندرج در ماده (۳۶) قانون مجازات اسلامی می‌باشد. جرائم موضوع تبصره این ماده عبارتند از: الف) رشاء و ارتشاء ب) اختلاس پ) اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی در صورت تحصیل مال توسط مجرم یا دیگری ت) مداخله وزرا و نمایندگان مجلس و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری ث) تبانی در معاملات دولتی ج) اخذ پورسانت در معاملات خارجی چ) تعدیات مأموران دولتی نسبت به دولت ح) جرائم گمرکی خ) قاچاق کالا و ارز د) جرائم مالیاتی ذ) پولشویی ر) اخلال در نظام اقتصادی کشور ز) تصرف غیرقانونی در اموال عمومی یا دولتی. شایان ذکر است ارتکاب جرائم مزبور با هر میزانی مشمول تشدید مجازات مقرر در ماده (۱) طرح می‌شود.

ب) گستره مجازات‌ها

- در ماده (۱) این طرح، تشدید مجازات‌ها در قالب پنج اقدام صورت گرفته است. اولاً پیش‌بینی مجازات حبس درجه دو برای دارندگان پایه قضایی و حبس درجه چهار برای سایر کارکنان. ثانیاً پیش‌بینی مجازات شلاق درجه ۶. ثالثاً پیش‌بینی مجازات انفصال و محرومیت دائمی از خدمات حکومتی، وکالت و مشاوره حقوقی و سردفتری اسناد رسمی. رابعاً پیش‌بینی مجازات جزای نقدی معادل یک تا دو برابر مال موضوع جرم و عواید ناشی از آن و خامساً پیش‌بینی عدم امکان بهره‌مندی محکومان از نهادهای ارفاقی همچون تخفیف مجازات، تعویق و تعلیق مجازات و آزادی مشروط. گفتنی است در ذیل ماده (۱) عبارت «آزادی و مشروط» دارای ایراد ویراشی می‌باشد و حرف واو در این عبارت زائد است.

- در انتهای ماده (۱) پیش‌بینی شده است که افرادی که قبل از تصویب این قانون مرتکب جرائم مذکور شده‌اند مشروط به اینکه اعاده به‌کار نشده باشند نیز مشمول حکم انفصال قرار گیرند. پیش‌بینی این حکم اگرچه شائبه مغایرت با اصل یکصدوشصت‌ونهم قانون اساسی را دارد، اما از آنجا که در آن قید و شرط عدم اعاده به‌کار درج شده است لذا از باب سلب یک امتیاز اداری محسوب می‌شود و مغایرتی با اصل مذکور ندارد.

ج) قلمرو مرتکبین جرائم

حسب عنوان طرح و همچنین مفاد ماده (۱) طرح، مشمولان این طرح تمامی کارکنان دستگاه قضایی اعم از دارندگان پایه قضایی و سایر کارمندان در تمامی سازمان‌های تابعه قوه قضائیه از جمله سازمان بازرسی کل کشور و سازمان ثبت است. علاوه بر این از آنجا که سازمان تعزیرات حکومتی به‌عنوان سازمانی که در ذیل وزارت دادگستری در قوه مجریه وظیفه رسیدگی به پرونده‌های مربوط

به تعزیرات حکومتی همچون برخی پرونده‌های قاچاق کالا و ارز را برعهده دارد، لذا درخصوص این سازمان نیز لازم است مقررات خاصی پیش‌بینی شود که در طرح مذکور به آن نیز تصریح شده است.

جمع‌بندی

با وجود آنکه در دستگاه قضایی و همچنین سازمان تعزیرات حکومتی طیف وسیعی از افراد پاکدست وجود دارند، با این حال وجود برخی تخلفات و مفاسد نیز انکارناپذیر می‌باشد. البته وجود استثنا و موارد معدود نیز نه تنها زیبنده نظام قضایی نیست، بلکه زمینه بی‌اعتمادی و مخدوش شدن طیف وسیعی از کارکنان را فراهم می‌آورد که در سلامت کامل در این نهاد مشغول به خدمت می‌باشند. از این رو در وضعیت کنونی که برخورد با مفاسد مالی و اقتصادی کارکنان دستگاه قضا و همچنین سازمان تعزیرات حکومتی تحت قوانین عام مربوط به این جرائم رسیدگی می‌شود، اتخاذ سیاست جنایی افتراقی درخصوص این افراد در راستای ارتقای سلامت دستگاه قضا و سازمان تعزیرات اقتضا دارد در این خصوص مجازات‌های سنگین بدون هرگونه تسامح و ممانعت و بدون امکان برخورداری از نهادهای ارفاقی مجازات پیش‌بینی شود. از این رو تصویب طرح حاضر که در راستای تحقق رویکرد مزبور تدوین شده است، پیشنهاد می‌شود.

